

5 september 2025

Studenters tillgång till kurslitteratur och användning av AI-verktyg

Rapport för Läromedelsförfattarna

Strategirådet

Södermalmstorg 4
116 45 Stockholm
info@strategiradet.se
www.strategiradet.se

Författare:
Kajsa Rosén
Jonas Öhlin

Innehåll

Sammanfattning	4
1. Inledning	6
1.1 Begrepp.....	6
1.2 Disposition.....	7
2. Hur får studenter tillgång till kurslitteratur?	8
2.1 Studenterna får tillgång till kurslitteratur genom flera källor.....	9
2.2 Inköp av ny kurslitteratur är ett sistahandsalternativ.....	11
2.3 Kurshemsidorna innehåller administrativa och undervisningsrelaterade material.....	12
3. Hur använder studenter AI?	15
3.1 Användning av AI-verktyg regleras genom skriftliga vägledningar och muntliga instruktioner	16
3.2 Användningen av AI är en naturlig del av många studenter studier	18
3.3 Studenter och lärosätesmedarbetare efterfrågar mer stöd och mer gemensamma riktlinjer.....	23
4. Sammanfattande diskussion	24

Bilaga 1. Metodbeskrivning

Bilaga 2. Tidigare studier om studenters användning av AI

Sammanfattning

Läromedelsförfattarna har givit konsultföretaget Strategirådet i uppdrag att genomföra en kvalitativ studie av hur studenter får tillgång till kurslitteratur samt använder AI-verktyg i sina studier. Studien har genomförts under våren 2025 och baseras på tre fokusgrupper med totalt 18 studenter vid Göteborgs universitet samt intervjuer med sju medarbetare vid lärosätet.

Både användningen av AI och tillgången till kurslitteratur knyter an till en mer övergripande fråga av principiell karaktär: vilka värden ska högre utbildning skapa och vad krävs för att dessa värden ska kunna uppstå? Studien visar att det finns ett stort behov av att föra en samlad, strategisk diskussion kring denna fråga, samt vilken roll kurslitteratur såväl som generativ AI kan och bör spela för att säkerställa en samhällsrelevant högre utbildning i framtiden.

Olaglig kopiering och spridning av kurslitteratur är en etablerad norm

Studien visar att den olagliga kopieringen och spridningen av kurslitteratur är utbredd, och framstår som en helt etablerad norm bland studenter. Delningen sker öppet, i första hand genom chattgrupper och mappar på molnbaserade tjänster som studenterna delar mellan sig. Även begagnathandeln är omfattande, där försäljning sker både direkt mellan studenter och via specialiserade webbplatser. Att köpa nytt framstår i regel som sistahandsalternativet. Innan ett eventuellt köpbeslut bedömer studenterna om kursboken finns tillgänglig genom ett billigare alternativ, men också om det går att klara kursen utan boken samt vilken nytta boken ger på längre sikt. Studien bekräftar i hög grad slutsatserna från Läromedelsförfattarnas rapport "Den perfekta stormen" från 2024, men fördjupar också bilden.

Kurshemsidorna innehåller primärt administrativa och undervisningsrelaterade material. Studien indikerar att universitetslärare generellt har god kunskap om vad de själva får kopiera, samt förhåller sig till det. Medvetenheten om vad som är tillåtet tycks dock vara lägre när det gäller material som tidigare lärare kopierat och laddat upp på kurshemsidorna.

Behov av ökad tydlighet kring hur AI får användas i högre studier

Det är ovanligt bland studenterna i studien att ladda upp hela kursböcker i AI-verktyg. Studenterna ser inte heller AI som en ersättning för kurslitteratur, utan primärt som ett stöd och komplement. Detta kan dock potentiellt förändras i takt med teknikutveckling och en ökad kunskap om vad AI kan erbjuda, eftersom användningen av AI är utbredd bland studenter och intresset är stort för att tillvarata de möjligheter som kommer med den nya tekniken.

Studenterna har över lag en positiv inställning till att använda AI-verktyg. AI-verktygen används primärt för att sammanfatta och analysera texter samt förklara komplexa begrepp och fenomen. De används även som pedagogiska bollplank, samt för att bearbeta och förbättra texter. Studenterna reflekterar aktivt över sin AI-användning utifrån olika perspektiv och värden, som ibland upplevs stå i konflikt med varandra. Det handlar bland

annat om hur användandet av AI påverkar möjligheten till fördjupat lärande samt vilken typ av användning som är moralisk i relation till vad som är tillåtet.

Studien visar att det finns en aktiv diskussion om hur AI kan och bör användas inom högre utbildning bland både studenter och personal. Det upphovsrättsliga perspektivet berörs dock i princip inte alls av de intervjuade. Studien visar också att diskussionen i hög grad är fragmentiserad och decentraliserad. Användningen av AI tycks idag i huvudsak styras av teknikintresset och synen på AI hos enskilda studenter och lärare.

1. Inledning

Under senare år har den svenska marknaden för kurslitteratur präglats av utmaningar som långsiktigt riskerar att leda till ett försämrat utbud av relevant och högkvalitativ svensk kurslitteratur. En utmaning handlar om att studenter vid sidan av nyinköp i allt högre grad använder sig av alternativa kanaler för att få tillgång till kurslitteratur. Inte minst har digitaliseringen inneburit allt större möjligheter att sprida otillåtna kopior av upphovsrättsskyddad kurslitteratur.

En annan utmaning handlar om studenters användning AI-verktyg, som på senare tid blivit alltmer påtaglig i och med den snabba teknologiska utvecklingen. Frågan har även fått uppmärksamhet på politisk nivå, bland annat genom att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) fått i uppdrag att kartlägga lärosätenas arbete för att motverka fusk genom användning av artificiell intelligens, AI, och andra digitala verktyg.

Läromedelsförfattarna har mot denna bakgrund initierat en studie med syftet att ge en fördjupad bild av hur studenter får tillgång till kurslitteratur samt använder AI-verktyg. Uppdraget att genomföra studien har givits till konsultföretaget Strategirådet.

Studien har genomförts som en fallstudie där vi kartlagt studenters användning av och syn på kurslitteratur och AI-verktyg vid Göteborgs universitet. Studien baseras på tre fokusgrupper med totalt 18 studenter vid Göteborgs universitet, samt intervjuer med sju medarbetare på olika nivåer inom lärosätet. Dessutom har dokumentstudier av tidigare studier samt befintliga riktlinjer för AI-verktyg vid Göteborgs universitet genomförts. En närmare beskrivning av studiens genomförande återfinns i bilaga 1.

Studien har en kvalitativ karaktär och gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av studenters tillgång till kurslitteratur eller användning av AI. Samtidigt ger både studenter och medarbetare uttryck för en relativt samstämmig bild i fokusgrupper och intervjuer. Resultaten ligger också i hög grad i linje med tidigare studier inom området.

1.1 Begrepp

Nedan definieras två centrala begrepp som används i denna rapport:

Med **kurslitteratur** avses i rapporten den litteratur som anges på litteraturlistorna för kurser inom högre utbildning. Kurslitteraturen omfattar vanligen förlagsutgivna kursböcker samt vetenskapliga artiklar. Rapporten har ett särskilt fokus på förlagsutgivna kurslitteratur – exempelvis står denna typ av litteratur i fokus i kapitlet om hur studenter får tillgång till kurslitteraturen. Kapitlet om användningen av AI i högre studier berör dock kurslitteratur i bred bemärkelse, om inget annat anges.

AI-verktyg syftar på digitala verktyg som kan generera text, bild, kod eller annat innehåll utifrån användarens instruktioner. Verktøyen bygger på avancerade maskininlärningsmodeller, ofta tränade på mycket stora datamängder. De används till exempel för att formulera texter, svara på frågor, sammanfatta dokument, skapa bilder eller analysera data. Ofta styrs verktygen genom textbaserade instruktioner (promptar).

Det är även möjligt att ladda upp egna material såsom pdf-filer eller tabeller som sedan kan analyseras av verktygen.

1.2 Disposition

I kapitel 2 beskrivs studenternas syn på kurslitteratur, samt tillvägagångssätt för att införskaffa denna litteratur.

I kapitel 3 beskrivs studenternas användning av verktyg som baseras på generativ AI.

I det avslutande kapitel 4 sammanfattas rapportens huvudsakliga slutsatser.

Rapporten innehåller också två bilagor:

- ☐ Bilaga 1. Metodbeskrivning
- ☐ Bilaga 2. Tidigare studier om studenters användning av AI

Om Göteborgs universitet

Göteborgs universitet är ett av landets största lärosäten. Under läsåret 2023/24 hade lärosätet drygt 28 400 studenter, vilket innebär att lärosätet var det tredje största efter Stockholms universitet och Lunds universitet detta läsår.

Forskning och utbildning organiseras inom sju fakulteter med totalt 38 institutioner. Bland fakulteterna ingår Handelshögskolan, Sahlgrenska akademien, Fakulteten för naturvetenskap och teknik, samt Humanistiska, Konstnärliga, Samhällsvetenskapliga och Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Universitetet rymmer även ett 30-tal centrumbildningar. Universitetet erbjuder således ett brett utbud av utbildningsområden. Andelen studenter är något större inom samhällsvetenskap och humaniora än teknik och naturvetenskap jämfört med ett genomsnittligt lärosäte.

Studenter vid Göteborgs universitet ges via sitt studentkonto tillgång till Microsoft Copilot, ett AI-verktyg som kan användas för att sammanfatta information och analysera material som laddas upp till tjänsten.

2. Hur får studenter tillgång till kurslitteratur?

Studenters användning av och tillgång till kurslitteratur har tidigare bland annat undersökts i rapporten "Den perfekta stormen" (Läromedelsförfattarna, 2024). Av denna rapport framgår att nyförsäljningen av kurslitteratur minskat betydligt under de senaste åren. En viktig förklaring till marknadsutvecklingen är att studenterna i allt högre grad använder andra kanaler för att få tillgång till kurslitteratur, såsom på begagnatmarknaden och olaglig kopiering och spridning.

Denna studie bekräftar i hög grad resultaten från "Den perfekta stormen", men fördjupar också bilden. I kommande avsnitt beskrivs hur studenterna i genomförda fokusgrupper vanligen får tillgång till kurslitteratur och hur de ser på inköp av ny litteratur. Kapitlet fokuserar främst på kurslitteratur i form av kursböcker, då studenterna i regel ges tillgång till vetenskapliga artiklar genom lärosätet.

Sammanfattning

- Spridningen av otillåtna kopior av litteraturen i digitalt format är utbredd. Delningen sker öppet, och ofta direkt mellan enskilda studenter i gemensamma chattgrupper eller via molntjänster där litteraturen laddas upp. Studenter söker också efter digitala kopior av litteraturen på internet.
- Även begagnathandeln är omfattande, där försäljning sker både direkt mellan studenter och via specialiserade webbplatser.
- Lån av kurslitteratur via bibliotek beskrivs som attraktivt, men är i praktiken inte ett vanligt sätt att införskaffa kurslitteratur då utbudet av böcker ofta är för begränsat för att tillgodose behoven vid kursstart.
- Inköp av ny kurslitteratur framstår generellt som ett sistahandsalternativ. Inför ett eventuellt köpbeslut bedömer studenterna i regel tre faktorer: (i) tillgången till billigare alternativ, (ii) möjligheten att klara kursen utan kursboken, samt (iii) den långsiktiga nyttan av boken.
- På kurshemsidorna läggs administrativa och undervisningsrelaterade material upp. Mängden material varierar mellan olika lärare och ämnesinriktningar. Materialet tycks generellt fungera som komplement snarare än ersättning till kurslitteraturen, men detta varierar beroende på studentens ambitionsnivå.
- Studien indikerar att lärare generellt har god kunskap om vad de själva får kopiera, samt förhåller sig till det. Medvetenheten och kunskapen om vad som är tillåtet tycks dock lägre i relation till material som tidigare lärare kopierat och laddat upp på kurshemsidorna.

2.1 Studenterna får tillgång till kurslitteratur genom flera källor

I detta avsnitt beskrivs hur studenterna som intervjuats i fokusgrupperna får tag på kurslitteratur.

2.1.1 DEN OTILLÅTNA SPRIDNINGEN OCH KOPIERINGEN ÄR UTBREDD

Studenter i alla tre fokusgrupper ger en samstämmig bild av att spridningen och användningen av otillåtna kopior av kurslitteratur är utbredd. Även om studenterna är medvetna om att otillåtna kopior av upphovsrättsskyddad kurslitteratur inte är tillåtna, väljer många att bortse från detta då utbudet av otillåtna kopior är så stort och lättillgängligt.

Digitala kopior av kurslitteratur delas i stor utsträckning mellan studenter. Ett vanligt tillvägagångssätt är att det digitala materialet läggs upp i gemensamma chattgrupper i exempelvis Facebook Messenger eller Whatsapp. Studenter beskriver att dessa grupper kan omfatta ett fåtal studiekamrater upp till hela klasser. Digitala versioner av kurslitteratur läggs även ofta upp i lösenordskyddade mappar på molnplattformar såsom Google Drive eller Microsoft Onedrive, där de ligger kvar över tid. Länkar och lösenord till dessa mappar delas mellan studenterna. Förutom fullständiga digitala versioner av kurslitteraturen nämns även att studenter fotograferar sidor i fysiska böcker som konverteras till digitala kopior och därefter delas med studiekamrater.

Om digitala versioner av kurslitteraturen inte finns tillgängliga via gemensamma grupper på internet eller via andra studenter beskriver flera studenter att de söker efter gratis kurslitteratur i digitalt format på internet. Sökningarna sker både i vanliga sökmotorer och i diskussionsforum. Tillgången på digitala versioner av kurslitteratur på internet beskrivs variera beroende på ämne och typ av bok.

Studenterna verkar uppfatta den otillåtna kopieringen och spridningen som helt oproblematiske, i termer av att den inte är omoralisk eller något att skämmas för. I fokusgrupperna berättar studenterna öppet om hur de får tillgång till och sprider vidare digitala kopior. Några framhåller även att det vore omoraliskt att *inte* dela digitala kopior med kursare, givet studenters pressade ekonomi. I den mån studenter ger uttryck för betänkligheter rörande den otillåtna spridningen, handlar det framför allt om rädsla för att själv åka fast. Delningen av otillåtna kopior framstår således i stor utsträckning som en accepterad och utbredd norm.

"Det första jag gör är att googla "free pdf" och sen titeln på boken. Det finns väldigt mycket på "fulinternet". [...] Om jag hittar nåt gratis lägger jag ut det i vår gemensamma grupp. Det är bara att dela. Det vore osolidariskt att inte dela om man har boken."

- Student

"När jag började plugga fick jag lösenord till en mapp av min fadder där all kurslitteratur för typ hela programmet ligger. Det är superbra."

- Student

"Jag har en kursare som har typ all kurslitteratur på en server. Man kan köpa billigt av honom. Men jag har bara köpt någon enstaka bok av rädsla för att de ska kunna spåra mig om han åker fast."

- Student

2.1.2 LEGIMUS NÄMNS SOM KÄLLA TILL SPRIDNING AV OTILLÅTET MATERIAL

Legimus är en kostnadsfri tjänst som tillhandahålls av Myndigheten för tillgängliga medier. Genom tjänsten erbjuds ett bibliotek av e-textböcker, talböcker och punktskriftsböcker. Materialet på Legimus riktas mot personer med läsnedsättning.¹

Två fokusgruppsstudenter beskriver att de har tillgång till Legimus. En av dessa anger att hon saknar läsnedsättning och egentligen inte har behov av tjänsten, utan bad om ett konto för att få tillgång till gratis litteratur. Flera andra studenter beskriver att de tagit del av material på ett otillåtet sätt via Legimus. Detta har skett antingen genom att de loggat in med kontouppgifter som tillhör någon som beviljats tillgång till Legimus, eller att de tagit del av material som laddats ner genom tjänsten.

”Jag har tillgång till Legimus - jag gick till biblioteket och sa att jag ville ha tillgång. Det var bara att be om det. Jag har inga problem att läsa men det känns som att de inte vågar säga nej om man frågar. [...] Jag delar inloggningen med andra. Det är faktiskt konstigt att man kan vara inloggade på Legimus hur många som helst samtidigt.”

- Student

2.1.3 BEGAGNATMARKNADEN ÄR EN VANLIG KANAL FÖR FYSISKA INKÖP

Begagnathandeln av kurslitteratur är utbredd och en relativt vanlig kanal för att få tillgång till kurslitteratur bland studenterna i fokusgrupperna. Vissa studenter lyfter att de genom att köpa och sedan sälja begagnad litteratur i praktiken kan få tillgång till litteraturen kostnadsfritt eftersom värdeminskningen ofta är liten.

Många studenter beskriver att de köper kurslitteratur direkt från andra studenter. Ofta köps böcker från faddrar som läst motsvarande kurs året innan. Försäljning av kurslitteratur sker även genom köp- och säljsidor på internet, såsom Facebook Marketplace och Tradera. Begagnade böcker köps också via plattformar såsom Studentapan eller Adlibris Campus (före detta Campusbokhandeln).

2.1.4 LÅN VIA BIBLIOTEK ANVÄNDS I VISS UTSTRÄCKNING

Lån av kursböcker på bibliotek beskrivs som ett attraktivt sätt att få tillgång till kurslitteratur. I fokusgrupperna nämns samtidigt flera praktiska begränsningar som påverkar studenternas möjligheter att använda denna kanal. Bibliotek har ofta enstaka exemplar av en bok vilket innebär att det kan vara svårt att låna en bok om många studenter i en klass behöver samma litteratur vid samma tillfälle. Studenterna beskriver även att de i regel inte kan ta för givet att den planerade tidpunkten för återlämning av utlånade böcker är tillförlitlig. Det medför i sin tur att de inte kan räkna med att få tillgång till boken även om de står näst på tur på väntelistan. Sammantaget innebär dessa begränsningar att bibliotekslån inte framstår som en särskilt vanlig kanal för få tillgång till kurslitteratur i praktiken.

¹ Som läsnedsättning räknas exempelvis läs- och skrivsvårigheter, synnedsättning, fysiska funktionsnedsättningar, intellektuell funktionsnedsättning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar såsom autism och ADHD, samt tillfällig nedsättning genom till exempel skada eller sjukdom. Formellt intyg eller diagnos som styrker att en student har en läsnedsättning krävs inte.

Förutom formella lån från bibliotek nämns även – om än anekdotiskt – att studenterna känner till fall då kurslitteratur stulits från bibliotek eftersom straffavgiften för en "borttappad" bok understiger kostnaden för att köpa boken.

2.2 Inköp av ny kurslitteratur är ett sistahandsalternativ

På ett övergripande plan tecknar fokusgrupperna bilden av att nyinköp av kurslitteratur i de flesta fall är ett sistahandsalternativ. I fokusgrupperna lyfts framför allt tre övergripande faktorer fram som påverkar ett eventuellt köpbeslut: (i) tillgången till billigare alternativ, (ii) möjligheten att klara kursen utan kursboken, samt (iii) den långsiktiga nyttan av boken. De tre faktorerna presenteras översiktligt i figuren nedan och beskrivs därefter mer i detalj i löptext.

Figur 1 - Överväganden inför eventuellt beslut att köpa en ny kurslitteratur

Tillgång till billigare alternativ

Studenter är en priskänslig grupp med begränsade ekonomiska resurser. I fokusgrupperna beskriver studenterna att priset har enskilt störst betydelse för vilka kanaler de använder för att få tag i kurslitteraturen. Samtliga studenter utforskar först andra alternativ som är mindre kostsamma innan de köper en helt ny kursbok. Något generaliserat förefaller otillåtna digitala kopior ofta vara förstahandsvalet. Även lån via

bibliotek är attraktivt för studenter, förutsatt boken som behövs finns tillgänglig. Därefter övervägs inköp av böcker på begagnatmarknaden.

Möjligheten att klara kursen utan kursboken

Att kurslitteraturen inte finns att tillgå på billigare sätt innebär inte per automatik att studenterna köper nya böcker. Av fokusgrupperna framgår att många studenter först gör en bedömning av huruvida de klarar kursen ändå. Flera studenter beskriver att det ofta inte är nödvändigt att köpa all kurslitteratur, eftersom föreläsningar och kompletterande material såsom anteckningar från föreläsningar, kompendier eller gamla tentor kan räcka för att klara av en kurs. Flera studenter nämner även webbplatsen *Studocu* som en källa till anteckningar och kompendier som lagts upp av tidigare studenter på kursen. I anslutning till detta gör vissa studenter också en bedömning av hur central boken är för kursen som helhet. En student beskriver att han oftare tenderar att enbart använda befintliga stödmaterial i de fall boken står för en begränsad del av kursens sammantagna innehåll.

"Vi har en person som har hittat många böcker online, där kollar jag först. Sen kollar jag om böckerna finns begagnade eller går att låna. Annars kanske man får köpa. Men först utvärderar jag hur mycket jag behöver boken."

- Student

Bokens nytta för studentens lärande och kommande yrkesliv

En tredje faktor som påverkar studenters beslut att köpa ny kurslitteratur handlar om bokens upplevda betydelse för studentens lärande och kunskapsutveckling. Detta hänger i sin tur delvis ihop med studentens ambitionsnivå. Även om de kompletterande materialen bedöms räcka för att få ett godkänt betyg i en kurs beskriver vissa studenter att de ändå läser kurslitteraturen för att få en fördjupad förståelse för det ämne som studeras i kursen. I fokusgrupperna finns också exempel på enstaka studenter som köpt en ny kursbok i svensk översättning trots att de haft tillgång till boken på engelska i digitala format. Detta då de bedömt att den svenska översättningen främjat deras kunskapsinhämtning och möjliggjort en fördjupad förståelse för innehållet.

"Jag tycker inte att kurslitteraturen är viktig för att klara kurserna. Jag kör hellre på gamla tentor till exempel. Men för en djupare förståelse krävs att man använder kurslitteraturen."

Vissa studenter beskriver även att de i större utsträckning väljer att köpa en bok om de har användning av den i flera kurser, eller om de bedömer att de kommer ha nytta av boken i sitt kommande yrkesliv. En psykologstudent berättar att hon köpt en omfattande kursbok i utvecklingspsykologi eftersom hon bedömer att hon kommer kunna återvända till boken i arbetet som psykolog.

2.3 Kurshemsidorna innehåller administrativa och undervisningsrelaterade material

På kurshemsidor kan lärare och studenter kommunicera med varandra och hantera material som rör en specifik kurs. Göteborgs universitet använder den digitala plattformen

Canvas där kurshemsidor finns tillgängliga för studenter via inloggning med ett studentkonto.

Studenterna som medverkat i fokusgrupperna beskriver att materialet som tillgängliggörs på kurshemsidorna varierar mellan olika kurser. Något övergripande kan materialet på kurshemsidorna kategoriseras som antingen administrativa underlag eller undervisningsrelaterade material.

De administrativa materialen utgörs av dokument och andra underlag som beskriver innehållet i, och ramarna för, kursen. Detta innefattar exempelvis kursplaner, litteraturlistor samt länkar till vetenskapliga artiklar som ingår i dessa listor. Studenterna kan även se sina omdömen och lämna in kursutvärderingar via kurshemsidorna.

De undervisningsrelaterade materialen innefattar exempelvis presentationsmaterial och kompendier som används inom undervisningen. Även gamla tentor och inlämningsuppgifter tillgängliggörs via kurshemsidorna. Flera studenter nämner också att kurshemsidorna relativt ofta innehåller inspelningar av föreläsningar, där många inspelningar härstammar från pandemiåren.

Studenterna bedömer att enskilda lärares preferenser om vilka typer av material som de vill använda i undervisningen i stor utsträckning styr vilken typ av underlag som laddas upp på sidorna, samt hur utförligt detta material är. Studenterna beskriver att vissa lärare lägger upp så mycket material som möjligt, såsom exempelvis gamla tentor och stödmaterial, medan andra lärare endast lägger upp material som är nödvändiga för genomförande av kursen.

Även om studenterna uttrycker viss osäkerhet, bedömer de att kurshemsidorna i relativt låg grad innehåller upphovsrättskyddade material. Exempelvis beskriver studenterna att kurshemsidorna innehåller länkar till vetenskapliga artiklar som tillgängliggörs via databaser genom inloggning med ett studentkonto, snarare än att digitala versioner av artiklarna laddats upp. Det förekommer i viss mån att kopierade utdrag från böcker i form av ett enskilt kapitel finns tillgängliga på kurshemsidor. Ingen student har dock uppfattningen att hela eller stora delar av en kursbok har tillgängliggjorts via sidorna.

2.3.1 STUDENTERNA SER PRIMÄRT MATERIALET SOM KOMPLEMENT TILL KURSLITTERATUR

Övergripande bedömer studenterna att materialet som tillgängliggörs via kurshemsidorna främst utgör ett komplement snarare än en ersättning för kurslitteraturen. Dock varierar denna bedömning mellan olika studenter. Som beskrivits tidigare ser vissa studentgrupper att presentationsmaterial, kompletterande stödmaterial, kompendier eller gamla tentor räcker för att klara en kurs. Dessa studenter bedömer i större utsträckning att materialet på kurshemsidorna fungerar som ersättning för kurslitteraturen. Hos studenter som har en ambition att få ett bättre betyg, eller fördjupade kunskaper inom det ämne som behandlas inom kursen, ses det undervisningsrelaterade materialet i lägre utsträckning som ersättning för kurslitteraturen.

2.3.2 LÄRARE VET GENERELLT VAD DE SJÄLVA FÅR KOPIERA, MEN INTE HUR DE FÅR ANVÄNDA ANDRAS KOPIOR

Av de medarbetare vid Göteborgs universitet som har intervjuats i studien arbetar tre på program- och kursnivå, och kan uttala sig om vad som finns på kurshemsidorna. Dessa tre medarbetare uppfattar att lärare generellt har god kunskap om vad de själva får kopiera, samt förhåller sig till det. En intervjuad studierektor säger:

Det finns tydliga riktlinjer kring det [vad som får läggas upp på kurshemsidorna]. Vi fick inte lägga upp eller länka till artiklar på kurshemsidorna när jag var undervisande lärare i alla fall, vi fick bara hänvisa till biblioteket. Det händer ju också att lärare kopierar från kursböcker och lägger upp, men det är ju max 15 sidor, max 10 procent om jag minns rätt. Jag tror studieadministratörerna har koll på det, och uppfattar att lärarna också har koll på det. Jag hade koll på det och höll mig till det.

Intervjuerna tyder samtidigt på att medvetenheten och kunskapen om vad som är tillåtet är lägre i relation till material som tidigare lärare kopierat och laddat upp på kurshemsidorna. Det märks bland annat genom att intervjuade medarbetare inte alls nämner befintligt kopierat material när de beskriver vad som är tillåtet. Beskrivningarna utgår i stället från själva handlingen, det vill säga att kopiera och ladda upp materialet. På en direkt fråga om hur de ser på befintligt kopierat material som redan ligger på kurshemsidorna svarar intervjupersonerna svävande, exempelvis i termer av att de inte tänkt på det eller inte vet.

3. Hur använder studenter AI?

Studenters syn på och användning av AI-verktyg har kartlagts i flera tidigare studier som i huvudsak varit kvantitativa till sin karaktär. Dessa pekar övergripande på att AI-verktyg på kort tid blivit ett naturligt verktyg för studenter. Hur och i vilken grad verktygen tillämpas varierar dock mellan ämnesområden och lärosäten.²

I detta kapitel beskriver vi synen på och användningen av AI-verktyg bland intervjuade studenter, med syftet att ge en mer kvalitativ och fördjupad bild av användningen av AI inom högre utbildning. Inledningsvis beskrivs vilka riktlinjer och instruktioner som finns för användning av AI-verktyg vid Göteborgs universitet. Därefter redogör vi för hur studenterna använder AI-verktyg i praktiken. Avslutningsvis resonerar vi kring hur studenter och lärosätesföreträdare ser på framtiden.

Sammanfattning

- Göteborgs universitet har centrala riktlinjer för användning av generativ AI för både lärare och studenter. Riktlinjerna är formulerade på en allmän nivå, där de mer konkreta förutsättningarna för studenter att använda generativ AI avgörs på kurs-, program- och/eller institutionsnivå.
- Både skriftliga riktlinjer och lärares muntliga instruktioner till studenter fokuserar främst på vad som är tillåtet från ett examinationsperspektiv. Frågan om hur upphovsrättskyddat material får användas i förhållande till AI-verktyg behandlas över lag inte.
- Studenterna har generellt en positiv inställning till användandet av AI-verktyg i studierna. AI-verktygen används för att analysera längre texter och för att förklara komplexa begrepp och fenomen. Verkttygen används även som pedagogiska bollplank, samt för att bearbeta och förbättra texter.
- Studenterna reflekterar aktivt över sin AI-användning utifrån olika perspektiv och värden, som ibland upplevs stå i konflikt med varandra. Avvägningarna handlar bland annat om hur användandet av AI påverkar möjligheten till fördjupat lärande samt vilken typ av användning som är moralisk i relation till vad som är tillåtet.
- Merparten av studenterna i fokusgrupperna laddar inte upp kursböcker i AI-verktyg. De ser inte heller AI som en ersättning för kurslitteratur, utan primärt som ett stöd och komplement. Det kan dock förändras i takt med teknikutvecklingen och en ökad förståelse för hur AI kan användas.
- Både lärare och studenter efterfrågar tydligare riktlinjer och en mer gemensam diskussion kring användning av AI-verktyg i högre studier.

² I bilaga 2 beskrivs resultat och slutsatser från tidigare studier närmare.

3.1 Användning av AI-verktyg regleras genom skriftliga vägledningar och muntliga instruktioner

På ett övergripande plan regleras studenters användning av AI-verktyg vid Göteborgs universitet genom dels skriftliga vägledningar, dels muntliga instruktioner från lärare. Dessa beskrivs närmare nedan. Beskrivningen gör inte anspråk på att vara heltäckande, då det exempelvis kan finnas skriftliga vägledningar på fakultets- eller institutionsnivå som inte nämns i detta avsnitt.

3.1.1 MANDATET ATT AVGÖRA HUR STUDENTER FÅR ANVÄNDA AI ÄR I HÖG GRAD DECENTRALISERAT

De övergripande ramarna för användning av generativ AI inom undervisningen vid Göteborgs universitet beskrivs i en vägledning för lärare som togs fram under hösten 2023.³ I vägledningen anges att studenters möjligheter att använda generativ AI avgörs på kurs-, program- och/eller institutionsnivå. Riktlinjerna innehåller således inga direkta skrivningar om regleringar på central lärosätetsnivå, annat än att beslut ska tas med hänsyn till gällande regler för användning av IT-verktyg vid Göteborgs universitet. På respektive nivå tas beslut om huruvida användandet av generativ AI ska rekommenderas, tillåtas eller begränsas, samt på vilket sätt verktygen får användas. Beslut om användandet av generativ AI i ett undervisningsmoment ska göras i enlighet med kursens/programmets/institutionens befintliga rutiner för användandet av hjälpmedel och verktyg i ett undervisningsmoment.

I dokumentet framgår att lärare och examinatorer har ansvar att kommunicera till sina studenter om vilka riktlinjer som gäller för användning av AI. Studenterna är i sin tur ansvariga att ta del av och följa de riktlinjer som beslutas av lärare och examinatorer.

Enligt en intervjuad medarbetare på central nivå som var med i framtagandet av vägledningen, beror den allmänt hållna vägledningen på att det är svårt att ta fram mer specifika riktlinjer givet den stora bredden av program och kurser inom Göteborgs universitet. I likhet med andra svenska lärosäten kännetecknas Göteborgs universitet också av en långtgående decentralisering, där beslut som rör utbildningens innehåll och genomförande i hög grad fattas på fakultets-, institutions- eller forskarnivå. Detta begränsar delvis den centrala nivåns möjligheter att besluta om gemensamma regler för hela organisationen.

Både intervjuade medarbetare och fokusgruppsstudenter menar att det också finns relativt stora skillnader i hur studenter får använda AI mellan enskilda program, och ibland även mellan enskilda kurser inom samma program. Detta eftersom beslutet i regel fattas av den kursansvariga läraren. Givet den snabba teknikutvecklingen kan också riktlinjerna ändras över tid. En intervjuad studierektor för ett samhällsvetenskapligt program säger:

När vi uppdaterar kursplaner så skriver vi numera in en standardformulering om AI, som är ungefär att det finns restriktioner om AI men att dessa regleras i kursguiderna. Tanken med detta är att ge lärarna stor frihet att själva bestämma och

³ Göteborgs universitet. *Vägledning för lärare om generativ AI i utbildningen*. Daterad 2023-10-09.

ändra, testa och ändra igen, utan att vi ska behöva uppdatera kursplanerna igen för det är ju väldigt krångligt.

Att instruktionerna kring vad som utgör tillåten AI-användning varierar mellan program och kurser beror delvis på ämnesområdenas varierade karaktär. Fokusgruppstudenter på samhällsvetenskapliga program berättar att de i regel får instruktioner kring hur AI får användas i relation till att ta fram och bearbeta text. Det är normalt sett tillåtet att låta ett AI-verktyg korrekturläsa en text och ge förbättringsförslag. Allmänna tips om hur man lägger upp en text och hur den kan anpassas till en akademisk kontext är också generellt tillåtet – däremot inte att generera en text från grunden. Fokusgruppstudenter på civilingenjörsprogram får i stället primärt instruktioner kring vad som är tillåtet i relation till att använda AI som stöd i exempelvis programmering.

Vid sidan av ämnesområdets karaktär, har den enskilda lärarens inställning och kompetens stor betydelse för om och på vilket sätt AI får användas i studierna. Lärare kan erhålla stöd för användning av AI-verktyg inom undervisningen, exempelvis genom Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL-enheten), men flera studenter och intervjuade medarbetare påpekar att kunskapen om generativ AI varierar mellan lärare. Lärares inställning till AI påverkas också av deras syn på kunskapsutveckling samt vilka förmågor som studenten behöver ha på framtidens arbetsmarknad. Medan vissa lärare har en relativt försiktig inställning till AI och ser behovet av att förändra undervisningen som litet, har andra lärare en mer tillåtande attityd.

”Generellt ser jag AI som ett väldigt, väldigt kraftfullt hjälpmedel som har stor potential att stärka forskning och som kommer vara viktigt på arbetsmarknaden. Därför måste de ta till sig och lära sig använda AI. Min kurs består av 6–7 gruppövningar där studenterna ska lämna rapporter. Jag uppmuntrar dem att använda AI. De ska i rapporterna skriva en AI-deklaration som beskriver om och på vilket sätt de använt AI. De får inte framställa text som är genererad av AI som deras egen. Men för att lösa uppgifterna, t.ex. applicera en viss statistikmetod eller be om hjälp att tolka slutsatser från en regressionsanalys, där får de använda AI.”

- Kursansvarig lärare

3.1.2 STUDENTERNA TAR I HUVUDSAK DEL AV MUNTliga INSTRUKTIONER, MEN INSTRUKTIONERNAS OMFATTNING VARIERAR

Vid sidan av den skriftliga vägledningen för lärare, har Göteborgs universitet även tagit fram riktlinjer för användning av AI i studierna som vänder sig direkt till studenterna. Dessa motsvarar i stor utsträckning skrivningarna i vägledningen för lärare, så till vida att de är relativt allmänna till sin karaktär. I riktlinjerna förtydligas vissa av studenternas rättigheter och skyldigheter. Om det inom ramen för en uppgift inte uttryckligen beskrivs att AI-verktyg är otillåtna, är utgångspunkten att sådana verktyg får användas – dock inom ramen för allmänna regler och bestämmelser. Det är exempelvis inte tillåtet att presentera AI-genererat innehåll som sitt eget. Om AI-verktyg tillåts för exempelvis en examination kan lärare kräva att studenten förklarar hur verktyget använts i arbetet. I riktlinjerna framgår även att man som student är ansvarig för att läsa och följa regler och bestämmelser om användning av generativ AI inom ramen för studierna. I övrigt hänvisas

studenter till lärare eller examinatorer vid eventuella frågor om användningen av AI-verktyg.

De flesta studenter i fokusgrupperna anger att de inte läst riktlinjerna, och att de i regel inte heller brukar ta del av skriftliga riktlinjer kring vilken typ av AI-användning som är tillåten på en specifik kurs. Instruktionerna fås i stället i huvudsak muntligt av läraren. Studenterna uppger att instruktionernas omfattning varierar mellan enskilda kurser, exempelvis med avseende på hur detaljerade instruktionerna är. I fokusgrupperna uttrycker flera studenter att lärare med begränsad kunskap om AI tenderar att ge mindre tydliga riktlinjer för hur AI får användas. Det medför, möjligen utan lärarens avsikt, ett ökat handlingsutrymme för studenterna eftersom många fokusgruppstudenter tolkar allt som inte uttryckligen förbjuds som tillåtet.

3.1.3 INSTRUKTIONERNA FOKUSERAR FRÄMST PÅ VAD SOM ÄR TILLÅTET FRÅN ETT EXAMINATIONSPERSPEKTIV

De skriftliga vägledningarna för lärare respektive studenter behandlar i första hand övergripande teman såsom hur AI påverkar lärande samt former för examination. Exempelvis anges att tillåtna hjälpmedel ska delges i rimlig tid före examination och att studenter ansvarar för att känna till de regler för examination som gäller för den egna utbildningen. Riktlinjerna innehåller inte skrivningar om hur upphovsrättsskyddat material bör hanteras vid användning av generativ AI.

Intervjuerna med medarbetare pekar på att studenternas användning av AI är en aktiv och pågående diskussion inom lärosätet. I likhet med den skriftliga vägledningen, fokuserar diskussionen främst på frågor som berör fusk och examinationsformer samt studenters allmänna lärande och kunskapsutveckling. På högre lärosätessnivå diskuteras även IT-säkerhet och GDPR. Upphovsrätt är i princip en icke-fråga. Genomförda intervjuer tyder dock på att detta främst beror på att frågan inte funnits på agendan, snarare än att den ses som oviktig. Några intervjuade medarbetare säger exempelvis att de kanske borde uppmärksamma vilken AI-användning som är tillåten från ett upphovsrättsperspektiv mer framgent, som ett resultat av själva intervjun.

”Jag har aldrig pratat med studenterna om hur de får använda AI rörande kurslitteraturen. Mina tankar är mindre utvecklade där. [...] När det gäller mina instruktioner om AI i stort så utgår 99 procent från lärandet, inte det juridiska. Det är också för att det är lite svårt. Så är det också när jag pratar om AI med mina kollegor, det handlar inte alls om det juridiska utan främst fusk – i uppsatser till exempel.”

- Kursansvarig lärare

3.2 Användningen av AI är en naturlig del av många studenter studier

Fokusgrupperna pekar på att AI är en naturlig del av många studenter studier. AI-användningen framstår som utbredd både bland fokusgruppstudenterna och deras studiekompisar, även om variationer i omfattning finns.

Det absolut vanligaste AI-verktyget är ChatGPT, som i stort sett samtliga studenter i fokusgrupperna använder som hjälpmedel i studierna. Studenterna nämner även andra

verktyg, såsom Google:s NotebookLM. Verktöget kan bland annat användas för att skapa tankekartor utifrån rapporter, ta fram instuderingsfrågor samt sammanfattningar av texter i podd-format. Andra AI-verktyg som används bland studenter är Gemini, Grok och Deepseek.

Noterbart är att ingen student beskriver att de använder Microsoft Copilot, som erbjuds via lärosätet. De flesta studenter i fokusgrupperna känner inte heller till att de har tillgång till verktöget.

3.2.1 STUDENTERNA ANVÄNDER AI-VERKTYG PÅ FYRA ÖVERGRIPANDE SÄTT

Studenter beskriver att de använder AI-verktyg för flera ändamål. Nedan beskrivs de övergripande användningsområdena som framgick i fokusgruppsintervjuerna. I avsnittet redovisas även exempel på promptar som studenterna angivit i verktöget Menti under fokusgruppsintervjuerna. På ett övergripande plan ligger studenternas användningsområden i hög grad i linje med den användning av AI-verktyg som framkommit i tidigare studier (se bilaga 2).

→ Sammanfatta och beskriva

Studenterna beskriver att ett vanligt användningsområde handlar om att sammanfatta komplicerade texter. I första hand rör det sig om vetenskapliga artiklar. Även andra material, såsom kompendier eller föreläsningsmaterial laddas i viss mån upp och sammanfattas med stöd av AI. Ofta laddas flera olika typer av material upp för att möjliggöra en sammanhållen bild av innehållet.

Några studenter anger att de ibland har använt AI-verktyg för att sammanfatta centrala delar av exempelvis en teori eller ämnesområde utan stöd av kurslitteratur eller annat undervisningsmaterial. Den allmänna uppfattningen är dock att detta i regel inte är helt tillförlitligt, samt att det finns risk att AI-verktyget lyfter fram andra aspekter än vad kurslitteraturen för fram.

→ Utveckla och förklara

Ett annat vanligt användningsområde för AI-verktyg är att låta verktöget förklara vissa fenomen och begrepp som ingår i studierna. AI-verktyg beskrivs som ett stöd när studenter har specifika frågor som är svåra att hitta svar på i kurslitteraturen eller genom vanliga websökningar. AI-verktyg används också för att få vägledning kring fenomen och frågor som är så breda eller generella att de inte behandlas direkt i undervisningen.

Studenter om hur de använder AI-verktyg i sina studier

"Jag ser det [AI] som ett verktyg av flera. Lite som en studiekompis. Till exempel för att diskutera varför pulsen går ner i en viss situation. Men det ersätter inte kurslitteratur."

"Jag använder ChatGPT för att sammanfatta vetenskapliga artiklar. De är så himla svåra ibland, särskilt när de är på engelska."

"Jag använder det väldigt mycket. Man kan ställa frågor till ChatGPT och få svar direkt. Som en extralärare. Men i vissa ämnen fungerar det inte för AI:n hittar bara på ett svar."

"Har använt AI mycket inför tentor, för att få exempel på frågor och annat."

"AI är ett bra stöd men inte avancerad nog för att ersätta kurslitteratur."

→ Ta rollen som pedagog

Ett tredje vanligt användningsområde är att låta ett AI-verktyg ta rollen som "extralärare". Verktögen används för att exempelvis diskutera innehållet i en kurs och få återkoppling på övningsuppgifter. AI-verktyg används även för att ta fram instuderingsfrågor och underlag som främjar lärande inför en examination.

→ Bearbeta och ge förbättringsförslag på texter

Inga fokusgruppstudenter beskriver att de brukar använda AI-verktyg för att generera texter från grunden. Dock beskriver flera studenter att de ofta använder verktygen för att förbättra egna texter. Vissa använder verktygen för att få allmänna förslag på hur en text kan förbättras, utan att låta verktyget bearbeta texten direkt. Andra studenter beskriver att AI-verktyg även används för att göra direkta justeringar i en text.

Tabell 1 - Exempel på promptar

Användningsområde	Exempel på prompt
Sammanfatta och beskriva	"Sammanfatta artikeln, vilka är huvudpunkterna som författarna lyfter fram?" "Kan du sammanfatta detta stycke kortfattat?" "Brukar lägga in pdf och fråga frågor om texten"
Utveckla och förklara	"Kan du använda flera källor för att förklara för mig på ett lätt, koncist sätt hur jag deriverar?" "Kan du förklara hjärtats ret-ledningssystem steg för steg?" "Vad innebär GI och vilka livsmedel skulle kunna öka en person i 60-årsålderns GI-index?"
Ta rollen som pedagog	"Kan du generera ett fullständigt prov med 6 frågor för att använda som inlärningsmaterial?" "Låtsas vara universitetslektor vid Göteborgs universitet och examinera mig på 5 högskolepoäng utvecklingspsykologi" "Vad gör jag för fel?" (Med bild på en uppgift och en lösning)
Bearbeta och ge förbättringsförslag på texter	"Ge mig kommentarer på denna text. Men låt mig bearbeta texten själv." "Finns det något med denna text jag kan förbättra?" "Ber ChatGPT skriva om mina texter. Samt korta ner mina texter."

Källa: Menti-undersökning bland studenter som deltagit i fokusgrupperna.

Sammantaget tecknar fokusgrupperna bilden av att AI i första hand används som ett komplement och stöd, snarare än som en ersättning för den egna arbetsinsatsen. Variationer finns dock mellan studenterna beroende på ambitionsnivå, där AI i högre grad tycks användas som ersättning för eget arbete om målet främst är att få godkänt på kursen. En intervjuad kursansvarig lärare upplever att AI också i högre grad används som ersättning för egen arbetsinsats bland studiesvaga studenter.

På motsvarande sätt tycks de flesta studenter i fokusgrupperna se AI som ett stöd och komplement, snarare än som en ersättning för kurslitteratur. När AI används, sker det främst med utgångspunkt i kursböcker och vetenskapliga artiklar på litteraturlistorna – exempelvis i syfte att sammanfatta eller förklara begrepp i litteraturen. Denna användning hänger dock delvis ihop med de upplevda begränsningarna hos dagens AI-verktyg, exempelvis vad gäller tillförlitlighet. Några studenter nämner att den snabba teknikutvecklingen potentiellt kan leda till att framtida studenter i högre grad kan använda AI som en fristående källa, i stället för kurslitteratur.

3.2.2 MERPARTEN AV STUDENTERNA LADDAR INTE UPP KURSBÖCKER

Merparten av studenterna anger att de inte brukar ladda upp kursböcker i AI-verktygen. Det beror dock inte på studenterna fått instruktioner om att detta är otillåtet. Som vi beskrivit tidigare saknas i stor utsträckning det upphovsrättsliga perspektivet i skriftliga vägledningar och lärares muntliga instruktioner om studenters AI-användning (avsnitt 3.1.3). Studenterna uttrycker inte heller några principiella invändningar mot att ladda upp kursböcker i AI-verktyg. Att det är förhållandevis ovanligt tycks i stället bero på andra faktorer. I fokusgruppsintervjuerna nämns bland annat att gratisversionen av ChatGPT innehåller begränsningar avseende hur stora informationsmängder som kan analyseras och bearbetas, vilket i sin tur begränsar möjligheterna att ladda upp stora pdf-filer. Några studenter nämner också att innehållet i kursböckerna i regel är enklare att förstå och ta till sig jämfört med vetenskapliga artiklar, vilket gör att behovet av att använda AI som stöd är mindre. Det finns också studenter som säger att de inte reflekterat över möjligheten att ladda upp kursböcker i AI-verktyg.

Även om merparten av studenterna i fokusgruppsintervjuerna således inte laddat upp kursböcker i AI-verktyg, anger samtidigt enstaka studenter att de gör detta regelbundet. I första hand används AI-verktyg för att sammanfatta innehållet i kursböcker, samt för att snabbt hitta specifik information och få svar på frågor som berör kursböckernas innehåll.

"Jag har ju typ all kurslitteratur i pdf. Jag brukar ladda upp allt i Notebook. Då sammanfattas allt som en podd, det är toppen. Man kan även göra mindmaps och annat."

- Student

3.2.3 STUDENTERNA REFLEKTERAR AKTIVT KRING SIN AI-ANVÄNDNING UTIFRÅN OLIKA PERSPEKTIV

Studenterna i fokusgrupperna har generellt en positiv bild av användningen av AI-verktyg i studierna, där mervärden ofta beskrivs i termer av effektivisering av studierna. Effektiviseringen uppnås genom en kombination av de användningsområden för AI-verktyg som beskrivits i avsnitt 3.2.1. En aspekt av effektiviseringen handlar om att vissa studiemoment, som annars skulle ta lång tid att genomföra, tidsmässigt kan förkortas med verktygens hjälp. En annan aspekt handlar om att studenter upplever att deras lärande främjas, exempelvis vid användning av AI som ett pedagogiskt stöd. Några studenter ser också positivt på att använda AI i sina studier med hänvisning till sitt framtida yrkesliv, då de

"Jag lägger ned lika mycket tid på att plugga med AI som jag hade gjort utan AI. Skillnaden är att jag lär mig mer med AI som stöd."

- Student

bedömer att AI-verktyg kommer vara en integrerad del av deras arbetsuppgifter och att de därför behöver lära sig använda verktygen.

Många studenter reflekterar samtidigt aktivt över användningen av AI utifrån olika perspektiv och värden som ibland upplevs stå i konflikt med varandra. En sådan avvägning handlar om att spara tid med målet att klara kursen å ena sidan, samt främja fördjupat lärande och långsiktiga kunskaper å andra sidan. Det finns en stor medvetenhet bland studenterna om att användningen av AI-verktyg kan medföra grundare kunskaper, i synnerhet om verktygen används som ersättning för egen kunskapsinhämtning och analys. En student säger att han och hans kompisar därför sagt att de ska "gpt:a" så lite som möjligt.

"Jag vill ändå lära mig ordentligt, för att kunna jobba sen. Ingen vill väl ha en sjuksköterska som står och googlar vad hon ska göra."

- Student

En annan avvägning handlar om vad som är moraliskt rätt i relation till den otillåtna användningen. Vissa studenter berättar att de generellt brukar följa lärarens instruktioner om vad som är tillåtet, men att de under specifika förutsättningar har gjort avsteg från dessa. En student berättar exempelvis att hon hade en tenta på en fredag och ett seminarium med inlämningsuppgift på tisdagen veckan efter. "Då gjorde jag inlämningsuppgiften med hjälp av AI. Det kände moraliskt okej, när läraren lagt upp det så." Att studenterna reflekterar över sin AI-användning från ett moraliskt perspektiv bekräftas också av en intervjuad medarbetare vid lärosätet. Medarbetaren har gjort en intern intervjuundersökning av studenters användning av AI, där det bland annat framkom att studenternas moraluppfattning delvis påverkas av hur rättvisa och meningsfulla uppgifterna upplevs vara.

Några studenter var skamfyllda när de berättade om hur de använde AI för att sammanfatta vetenskapliga artiklar. 'Jag vet att jag borde läsa det själv.' [...] Andra kände ingen ånger, de tyckte inte litteraturen var relevant. Bullshit assignments – de hade inget problem med att hoppa över eller ta genvägar.

De flesta studenter reflekterar även kring hur de använder AI utifrån en medvetenhet om att AI-verktygen inte alltid är tillförlitliga och ibland hittar på saker som inte stämmer. En student säger exempelvis att AI-verktygen kan vara ett stöd i att sammanfatta texter, men att det är viktigt att förhålla sig kritisk till sammanfattningen samt vara medveten om att viktiga perspektiv kan saknas. Två studenter i två olika fokusgrupper berättar att de även har invändningar mot AI-användning från ett klimatperspektiv, med tanke på den stora mängd energi som krävs för att driva de servrar som möjliggör tekniken.

Ingen fokusgruppsstudent beskriver att de har reflekterat kring AI-användning i relation till kurslitteratur och upphovsrätt. En student uttrycker dock invändningar mot AI med hänvisning till att han är konstnär, och därmed ser en risk att de egna verken ska kopieras och användas som underlag för AI-genererade bilder.

3.3 Studenter och lärosätesmedarbetare efterfrågar mer stöd och mer gemensamma riktlinjer

Både studenter och intervjuade lärosätesföreträdare beskriver att AI redan idag har haft en stor påverkan på högre utbildning. Vid sidan av att studenternas studieteknik förändrats, har användningen av AI också inneburit förändringar av undervisnings- och examinationsmoment. Som exempel nämns att hemtentor börjat ersättas med salstentor, samt att skriftliga inlämningsuppgifter börjat fasas ut till förmån för muntliga examinationer. Vissa lärare har också förändrat undervisningens upplägg, genom att till exempel införa uppgifter som ska lösas med hjälp av AI.

Både studenter och intervjuade lärosätesföreträdare bedömer att AI kommer fortsätta påverka högre utbildning framåt, i takt med att tekniken och arbetsmarknaden förändras. I ljuset av detta efterlyser flera medarbetare tydligare och mer detaljerade riktlinjer. Även studenter upplever att riktlinjerna för användning av AI-verktyg ofta är otydliga och efterfrågar tydligare instruktioner. En utmaning i sammanhanget är dock att förutsättningarna för AI-användning varierar mellan olika ämnesområden.

På ett mer övergripande plan kan efterfrågan på tydligare riktlinjer potentiellt ses som ett uttryck för ett behov av mer gemensamma ställningstaganden kring hur studenter får och bör använda AI inom ramen för sina studier. De två intervjuade kursansvariga lärarna lyfter båda fram att diskussionen om användningen av AI inom högre utbildning behöver föras på en högre nivå än den gör idag. Detta för att öka likvärdigheten inom och mellan program, samt minska risken för att studenter med stor kunskap om AI-verktyg gynnas gentemot studenter som inte har samma tekniska kunskaper. Behovet av en gemensam diskussion motiveras också av att frågan om AI skiljer sig från frågorna som normalt behandlas av enskilda lärare. Även om dess praktiska implikationer ofta berör examinationsformer och undervisningsupplägg, har AI även bäring för mer strategiska frågor såsom vad studenterna ska lära sig och vad utbildningen syftar till.

”Det krävs en större analys av detta – vad innebär detta för högre utbildning, för just nu delegeras det ned på lärarnivå. Jag kan ju se vad jag vill men kan inte sätta det i relation till hela programmet – vad vill vi med utbildningen som helhet? Det håller inte att säga att varje lärare ska ta ställning till detta.”

- Kursansvarig lärare

”Jag skulle vilja att lärarna pratade mer om hur vi kan använda AI, på rätt sätt. Så det blir ett stöd, så vi lär oss det som är tänkt. Men också för att veta vad som är okej att göra. De borde inte vara så rädda, en del verkar mest vilja undvika hela diskussionen.”

- Student

”Jag skulle absolut vilja ha en mer strategisk diskussion, det har kommit så plötsligt och det finns hos vissa kollegor en bristande medvetenhet medan andra som jag själv har stor krisinsikt. [...] För det handlar om vilken typ av kunskap som kommer efterfrågas i arbetslivet och vad vi borde lära ut. [...] Ytterst handlar frågan om vad värdet av vår utbildning är. Vad ska vi tillföra som inte tekniken själv kan lösa? Vad ska våra studenter kunna, givet AI? Det är en större fråga – vad vill vi att studenterna ska lära sig? Det är uppenbart att det som varit i fokus traditionellt inte längre kommer vara i fokus.”

- Kursansvarig lärare

4. Sammanfattande diskussion

Kurslitteratur har en central roll inom den högre utbildningen. Inte bara som kunskapskälla, utan också som verktyg för att träna de färdigheter som studenter behöver som yrkesverksamma och samhällsinvånare. Tillgången till högkvalitativ kurslitteratur förutsätter dock en fungerande marknad. Tidigare rapporter visar att denna marknad är allvarligt hotad, bland annat på grund av en växande olaglig kopiering och spridning. Utan tillgång till svensk kurslitteratur av hög kvalitet får Sveriges studenter således sämre förutsättningar att utveckla ämneskunskapen, analysförmågan och det kritiska tänkande som krävs för att ta examen och i förlängningen utföra sina arbetsuppgifter med hög kvalitet.

I denna studie har vi undersökt hur studenter får tillgång till kurslitteratur samt använder AI i sina studier. Båda frågorna knyter an till en mer övergripande fråga av principiell karaktär: vilka värden ska högre utbildning skapa och vad krävs för att dessa värden ska kunna uppstå? Studien visar att det finns ett stort behov av att föra en samlad, strategisk diskussion kring denna fråga, samt vilken roll kurslitteratur såväl som generativ AI kan och bör spela för att säkerställa en samhällsrelevant högre utbildning i framtiden.

Den olagliga kopieringen och spridningen är en etablerad norm

Studien visar att den olagliga kopieringen och spridningen är utbredd. Ett vanligt tillvägagångssätt är att det digitala materialet läggs upp i gemensamma chattgrupper i exempelvis Facebook Messenger eller Whatsapp. Grupperna kan omfatta ett fåtal studiekamrater upp till hela klasser. Digitala versioner av kurslitteratur läggs även upp i lösenordskyddade mappar på molnplattformar såsom Google Drive eller Microsoft Onedrive, där de ligger kvar över tid. Länkar och lösenord till dessa mappar delas mellan studenterna. Det förekommer också att studenter får tillgång till kurslitteratur på ett otillåtet vis genom Legimus, exempelvis genom att dela konton eller material som laddats ner från plattformen.

Den otillåten kopieringen och spridningen uppfattas generellt som oproblematiserad av studenterna. Några framhåller att det vore omoraliskt att *inte* dela digitala kopior med kursare, givet studenters pressade ekonomi. Delningen av otillåtna kopior tycks således i stor utsträckning vara en accepterad och utbredd norm.

Att köpa nytt framstår som sistahandsalternativet. Innan ett eventuellt köpbeslut bedömer studenterna om kursboken finns tillgänglig genom ett billigare alternativ, men också vilken användning de har av boken på längre sikt. En tredje faktor som påverkar köpbeslutet är om det går att klara kursen utan boken. Flera studenter beskriver att det ofta inte är nödvändigt att köpa all kurslitteratur eftersom föreläsningar och kompletterande material såsom anteckningar från föreläsningar, kompendier eller gamla tentor kan räcka för att klara av en kurs.

Behov av ökad tydlighet kring hur AI får användas i högre studier

Studien pekar på att studenter idag inte använder generativa AI-verktyg på ett sätt som har en direkt negativ påverkan på kurslitteratur. AI används i första hand som ett stöd för

att ta till sig innehållet i kurslitteraturen, snarare än som ersättning. Det är också relativt ovanligt att studenter laddar upp förlagsutgivna kursböcker i AI-verktyg. Samtidigt indikerar studien att detta snabbt kan ändras i takt med teknikutvecklingen och en ökad kunskap om hur AI kan nyttjas. Redan idag är användningen av AI utbredd bland studenter, och intresset är stort för att tillvarata de möjligheter som kommer med den nya tekniken.

Studien pekar på att det finns en aktiv diskussion om hur AI kan och bör användas inom högre utbildning bland både studenter och personal. Det upphovsrättsliga perspektivet berörs dock i princip inte alls. Studien visar vidare att diskussionen i hög grad är fragmentiserad och decentraliserad. Användningen av AI tycks idag i huvudsak styras av teknikintresset och synen på AI hos enskilda studenter och lärare. Det riskerar i sin tur att leda till en alltmer splittrad högre utbildning, där vissa studentgrupper missgynnas under studierna alternativt examineras med mindre utvecklade färdigheter och kunskaper, beroende på i vilken grad och på vilket sätt som studenterna använt AI i studierna.

Bilaga 1. Metodbeskrivning

Nedan beskrivs de datainsamlingsmetoder som använts i studien.

Fokusgrupper med studenter

Tre fokusgrupper har genomförts med studenter. Fokusgruppsformatet valdes för att ge studenterna möjlighet att föra gemensamma diskussioner och bygga vidare på varandras erfarenheter och tankar. Totalt deltog 18 studenter i fokusgrupperna som genomfördes på plats i Göteborg under maj 2025. Rekrytering till fokusgrupperna skedde primärt genom inlägg i sociala medier samt i appen Orbi, som används för att sprida information om bland annat events och andra aspekter av studentlivet. Deltagarna i fokusgrupperna uppvisar en jämn könsbalans, så till vida att nio deltagare var kvinnor och resterande nio var män. Vidare representerar deltagarna en bredd av olika program och yrkesinriktningar, såsom läkare, dietist, ekonom, lärare, psykolog, audionom, personalvetare, sjuksköterska, statsvetare och civilingenjör.

Intervjuer med medarbetare

Digitala intervjuer har genomförts med sju medarbetare vid Göteborgs universitet. Syftet har varit att belysa lärosätets hantering av och inställning till AI, exempelvis vad gäller förekomsten av riktlinjer och på vilket sätt frågan diskuteras internt. Intervjuerna har även syftat till att belysa lärosätesföreträdarnas bild av vad som finns på kurshemsidorna, samt i vilken grad det finns en intern diskussion och/eller interna riktlinjer för vad som bör och kan läggas upp på sidorna avseende upphovsrättsskyddat material.

Medarbetarna befinner sig på olika nivåer inom lärosätet. Tre medarbetare arbetar på central nivå, bland annat med framtagande av riktlinjer för användning av AI. En medarbetare befinner sig på programnivå och har rollen som studierektor. Två medarbetare är kursansvariga och undervisar studenter. Den sjunde medarbetaren arbetar på fakultetsnivå och har bland annat genomfört en studie om hur studenter vid lärosätet använder AI.

Dokumentstudier

Dokumentstudier har genomförts av tidigare studier om hur studenter får tillgång till kurslitteratur samt hur de använder AI-verktyg. Dokumentstudierna gör inte anspråk på att ge en heltäckande beskrivning av kunskapsläget inom området, utan syftar främst till att kontextualisera rapportens resultat. Dokumentstudierna omfattar dels tidigare studier om studenters användning av kurslitteratur och AI-verktyg, dels policys, riktlinjer och andra dokument som beskriver förutsättningarna för användning av AI-verktyg vid Göteborgs universitet.

Bilaga 2. Tidigare studier om studenter användning av AI

Studenters syn på och användning av AI-verktyg har kartlagts i flera studier. Nedan presenteras resultat från ett urval av sådana undersökningar. Det bör dock noteras att utvecklingen inom AI-området går snabbt vilket innebär att studier som belyser utbredningen och användningen av AI-verktyg riskerar att snabbt bli inaktuella.

I en studie som genomförts av Akavia bland organisationens studentmedlemmar hösten 2024 och som besvarades av 2 099 studenter, framgår att användningen av AI-verktyg varierar mellan olika ämnesområden.⁴ Användningen av AI-verktyg är störst inom it-utbildningar där mer än varannan student använder AI-verktyg. Lägst är användningen bland juriststudenter där ungefär var femte student använder AI-verktyg.

Användningen av AI skiljer sig även mellan lärosäten. Användningen är mest utbredd vid Örebro universitet, där 52 procent av studenterna som deltagit i undersökningen använder AI i sina studier. Detta trots en hög andel av de svarande studerar till just jurist. Det kan jämföras med Uppsala universitet, där 31 procent av studenterna anger att de använder AI i sina studier.

Användningen vid Göteborgs universitet, som står i fokus för denna studie, ligger i linje med snittstudentens användning - 43 procent av studenterna vid GU använder AI jämfört med 40 procent av studenterna totalt. Bland studenterna som uppger att de använder sig av AI-verktyg använder 68 procent AI minst en gång i veckan.

Knappt sex av tio studenter i Akavias undersökning har angivit att det egna lärosätet/institutionen har en policy och/eller riktlinjer för hur man som student får använda generativ AI inom utbildningen. Totalt 30 procent av studenterna beskriver att de aktivt uppmuntras att använda generativ AI inom ramen för sina studier.

Linköpings universitetsbibliotek har under 2025 genomfört en enkätundersökning bland studenter vid Linköpings universitet angående användningen av AI-verktyg.⁵ En majoritet av studenterna beskriver att de regelbundet använder AI i sina studier, i första hand för att sammanfatta texter, söka information och förbättra språk och struktur i akademiska texter. Trots den utbredda användningen beskriver studenterna en osäkerhet kring riktlinjer och etiska aspekter. Många studenter efterfrågar tydligare vägledning och stöd från lärosätet angående villkor för användning av AI-verktyg.

⁴ Se <https://www.akavia.se/politik-paverkan/sakomraden/ai-digitalisering/ai-universitet-och-hogskolor/>. Tillgänglig 2025-05-15.

⁵ Öhrn, R., Rosell, M., Liljeström, T., och Hagberg, N. (2025). *Studenters användning av generativ AI i samband med studier*. Linköpings universitet.

Användningen av AI-verktyg har även studerats i forskning. Några centrala slutsatser från en genomgång av fyra forskningsartiklar⁶ är följande: ChatGPT är generellt det vanligaste AI-verktyget bland studenter. Användningen av AI-verktyg varierar något beroende på studenternas egenskaper, där användningen är högre bland män än bland kvinnor. En delförklaring till detta är att användningen av sådana verktyg varierar mellan olika ämnesinriktningar. Studenter ser generativ AI som ett bra stöd för att förstå komplexa samband, och studenter betraktar ofta AI som ett komplement snarare än en ersättning till den egna arbetsinsatsen. Generellt har studenterna en positiv syn på användningen av AI, men även i dessa studier framkommer att studenter efterfrågar tydligare riktlinjer om vilken typ av AI-användning som är tillåten.

Sammanfattningsvis ges en bild av att AI-verktyg är ett naturligt verktyg för studenter inom högre utbildning. Hur och i vilken utsträckning verktygen tillämpas varierar mellan ämnesområden och lärosäten. En noterbar observation är att ovan beskrivna studierna i mycket låg utsträckning behandlar upphovsrättsliga frågor.

⁶ 1. Stöhr, C., Ou, W., Malmström, H. (2024). *Perceptions and usage of AI chatbots among students in higher education across genders, academic levels and fields of study*. Computers and Education: Artificial Intelligence, 7.

2. Hussain, M., Pietrosanto, A., Liguori, C., Paciello, V., & De Santo, M. (2025). *ChatGPT in the Engineering Classroom: A Pre-Study on Students' Perceptions and Experience*. Proceedings of the 58th Hawaii International Conference on System Sciences, s. 4916-4923.

3. Malmström, H., Stöhr, C., & Ou, W. (2023). *Chatbots and other AI for learning: A survey of use and views among university students in Sweden*.

4. Söderström, U., Hedström, E., Lambertsson, K., & Mejtoft, T. U. (2024). *ChatGPT in education: teachers' and students' views*. ECCE '24: Proceedings of the European Conference on Cognitive Ergonomics 2024 ACM International Conference Proceeding Series. <https://doi.org/10.1145/3673805.3673828>.

**Den här rapporten har tagits fram av Strategirådet
på uppdrag av Läromedelsförfattarna.**

Om läromedelsförfattarna

Läromedelsförfattarna är en medlemsdriven intresseorganisation för författare av läromedel och kurslitteratur i Sverige. Vi för författarnas talan, förbättrar villkoren och erbjuder ett starkt författarkollektiv.

Vår vision är ett kunskapsorienterat samhälle där läromedel av hög kvalitet för alla är en självklarhet.

Kontakt

Läromedelsförfattarna

Adress: Drottninggatan 61, 111 21 Stockholm

Mejl: adm@laromedelsforfattarna.se

Telefon: +46 (0)8 440 84 80

Webbplats: www.laromedelsforfattarna.se

